ДЕННИЙ СПОЧИНОК

Такої шаленої гонки я зроду не бачив. Тисячі нарт, запряжених собаками, мчали по льоду, і їх не було видно з-за пари. Двоє білих людей, а з ними — один швед, тієї ночі замерзли на смерть, і ще з дюжину чоловік зіпсували собі легені. Та хіба ж я не бачив на власні очі дно ополонки? Воно було жовте від золота, мов гірчичник. Ось чому я зробив заявку на ту місцину в Юконі. З цього й почалася гонка. А потім там не виявилося нічого. Чуєте, геть нічого! І я досі не знаю, як це пояснити.

Розповідь Шорті

Джон Месснер, не знімаючи рукавиць, стискав в одній руці поворотну жердину й скеровував нарти. Другою рукою він розтирав собі щоки та ніс. Він розтирав їх щохвилі. Власне, він майже не припиняв цього робити; а часом, коли заніміння посилювалося, починав терти з подвоєною люттю. Хутряна шапка з навушниками закривала йому лоб і вуха. Нижню частину обличчя захищала густа золотиста борода, вкрита памороззю.

Позаду нього хилитались юконські нарти з чималим вантажем, а попереду бігли в запряжці п'ять собак. Шворка, за яку вони тягли нарти, терлась об ногу Месснера. Коли собаки звертали вбік, огинаючи поворот дороги, він переступав через шворку. Поворотів було багато, і йому доводилося переступати весь час. Іноді він перечіпався об шворку і ледь не падав; його рухи були незграбними від страшної втоми, і нарти раз у раз наїжджали йому на ноги.

Вибравшись на пряму стежку, де нарти могли якийсь час просуватися вперед без керманича, він одпустив поворотну жердину й кілька разів сильно вдарив по твердому дереву правою рукою.

Відновити кровообіг у руці було нелегко. Але, зігріваючи праву руку, він невпинно розтирав лівою щоки та ніс.

— Атож, у такий холод їздити не годиться, — мовив він. Говорив він голосно, як усі, хто звик бути на самоті. — Тільки справжній бовдур може рушити в путь при такій температурі. Якщо зараз не вісімдесят градусів нижче нуля, то сімдесят дев'ять напевне.

Він витяг годинника і, покрутивши його в руках, знову поклав до внутрішньої кишені своєї грубої вовняної куртки. Потім поглянув на небо і кинув погляд на південь, туди, де біліла лінія обрію.

— Дванадцята година, — пробурмотів він. — Небо чисте, і сонця немає.

Хвилин з десять він ішов мовчки, а потім додав так, наче не було ніякої паузи:

— А проїхав зовсім трохи. Надто вже холодно.

Раптом він закричав на собак: "Хо-о!" — і зупинився.

Його охопив дикий страх, бо права рука надто сильно замерзла. Він почав гамселити нею об поворотну жердину.

— Ох ви, бідолахи! — мовив він до собак, що безсило впали на лід відпочити. Він говорив уривчасто, задихаючись од зусиль, з якими бив рукою по жердині. — Чим ви завинили, що двоногі тварини змушують вас тяжко працювати, пригнічують усі ваші природні інстинкти та обертають вас на своїх рабів?

Він люто потер носа, щоб викликати приплив крові, і знову погнав собак уперед. Він ішов по кризі великої річки. Позаду вона простягалася на багато миль, і її широкі звивини ховались у химерному скупченні

засніжених мовчазних пагорбів. Попереду річка розпадалася на безліч малих струмків, утворюючи острівці, які наче несла в себе на грудях. Острови були безмовні й білі. Тишу не порушували ні крики звірів, ні дзижчання комах. Жодна пташина не пролітала у морозному повітрі. Не було чутно людського голосу, не видно ніяких ознак людського житла. Світ заснув, і його сон був подібний до смерті.

Серед цього безживного спокою Джон Месснер, здавалося, теж занепав духом. Мороз гнітив його. Він плентався вперед, похиливши голову, байдужий до всього довкола, і машинально розтирав ніс і щоки, а коли нарти виїжджали на пряму стежку, бив правою рукою по жердині.

Але собаки помічали все довкола й раптом зупинилися. Вони повернули голови до хазяїна і втупили в нього тоскний, допитливий погляд. Їхні вії та морди побілила паморозь, і від цієї сивини, а ще від утоми, вони здавалися старими та немічними.

Чоловік хотів погнати їх далі, та стримав себе і, зібравшись із силами, роззирнувся довкола. Собаки зупинилися біля краю ополонки; то була таки не тріщина, а ополонка, зроблена людиною, старанно вирубана сокирою в кризі завтовшки у три з половиною фути. Товста кора нового льоду свідчила про те, що ополонкою вже давно не користувалися. Месснер озирнувся. Собаки вже вказували йому дорогу — їхні нашорошені морди тяглися до ледь видимої засніженої стежки, що відходила вліво від головного потоку і збігала на берег острова.

— Ну то гаразд, ви, бідолахи, — мовив Месснер. — Піду розвідаю, що там. Я не менше хочу відпочити, ніж ви.

Він піднявся на берег і зник. Собаки не лягали, завмерши у напруженому чеканні. Повернувшись, він узяв мотузку, що була прив'язана до нарт спереду, і почепив її собі на плечі. Потім розвернув собак праворуч і погнав їх на берег. Підйом був крутий, але собаки наче

забули про втому і, припадаючи до снігу, з останніх сил дерлися вгору з нетерплячим і радісним виском. Коли один із собак починав ковзати чи падав, задні кусали його за ноги. Чоловік підганяв собак то ласкою, то погрозами й усім тілом налягав на мотузку.

Собаки стрімко вирвалися на берег, звернули ліворуч і помчали до маленької рубленої хатини. У цій відлюдній хижці була одна кімната площею вісім на десять футів. Месснер розпріг собак, розвантажив нарти і вступив у права господаря. Останній випадковий гість залишив тут чималий запас дров. Месснер поставив у кімнаті свою невелику залізну грубку і розпалив вогонь. Він поклав у короб п'ять в'ялених лососів — хай відтануть, тоді можна буде погодувати собак, — і наповнив кавник та каструлю водою з ополонки.

Чекаючи, поки вода закипить, Месснер повернувся обличчям до вогню. Волога, що зібралася на його бороді й від дихання змерзлась у товстий крижаний наріст, почала відтавати. Крижинки падали на грубку і шипіли, обертаючись на пару. Аби швидше покінчити з цією справою, він відламував від бороди дрібні бурульки, і вони зі стуком падали на підлогу.

Скажений собачий гавкіт надворі не змусив його кинути це заняття. Він почув дике гарчання та виск чужих собак і людські голоси. У двері постукали.

— Заходьте! — крикнув Месснер приглушеним голосом, бо в цю саму мить відсмоктував льодяний наріст із верхньої губи.

Двері відчинились, і за завісою пари він побачив чоловіка й жінку, що стояли на порозі.

— Увійдіть, — владно мовив він, — і зачиніть двері.

Крізь пару він ледь міг роздивитися прибулих. Лице жінки прикривала захисна пов'язка, а голова в неї була закутана хусткою, тож виднілися тільки чорні очі. Чоловік теж був темноокий, з чисто поголеним обличчям. Його губи ховалися під намерзлими вусами.

— Ми хотіли тільки спитати, чи немає тут поблизу іншої хатини, — мовив він, озираючи вбогу кімнату. — Ми думали, тут нікого немає.

— Це не моя хатина, — відповів Месснер. — Я сам знайшов її кілька хвилин тому. Заходьте, влаштовуйтесь. Місця тут досить, і свою грубку можете не ставити. Місця вистачить для всіх.

Вчувши його голос, жінка позирнула на нього з цікавістю.

— Роздягайся, — мовив її супутник. — Я розпряжу собак і принесу води, а тоді приготуємо щось попоїсти.

Месснер узяв рибу, що вже встигла відтанути, і пішов годувати собак. Йому довелося боронити їх од собак прибулих, і коли він повернувся до хижки, чоловік уже розвантажив нарти і приніс води. Кавник Месснера закипів. Він насипав туди кави, долив півкухля холодної води і зняв кавник з вогню. Потім поклав у короб відтавати кілька перепічок із кислого тіста й розігрів у каструлі боби, які зварив минулої ночі і весь ранок віз мороженими.

Прибравши з грубки свій посуд, аби новоприбулі могли приготувати собі їжу, він сів на згорнутий ліжник, біля скрині для провізії, що мала прислужитися замість стола. Під час "їжі він розмовляв із чоловіком про дорогу та про собак, а той схилився до грубки, щоб відтанув лід на вусах. Упоравшись із цією справою, незнайомець кинув згорнуту ковдру на одне з двох ліжок, що були У халупі.

— Ми будемо спати тут, — сказав він, — звичайно, якщо ви не обрали ие ліжко для себе. Адже ви прийшли сюди першим і маєте право вибору.

— Та ні, будь ласка, — відповів Месснер. — Як на мене, вони однакові.

Він улаштував собі постіль і сів на краю другого ліжка. Незнайомець поклав під ковдру замість подушки маленьку лікарську валізу.

— Ви лікар? — спитав Месснер.

— Так, — відповів той. — Проте, запевняю вас, я приїхав у Клондайк не заради практики.

Жінка клопоталася біля вечері, в той час як її супутник нарізав бекон і розтоплював грубку. В хатині було напівтемно, тьмяне світло соталося крізь мале віконце, затягнуте прооліеним папером, і Джон Месснер не міг як слід роздивитися жінку. Та він і не намагався цього зробити. Певно, вона його не надто цікавила. Проте жінка весь час зацікавлено позирала у темний куток, де він сидів.

— Яке тут прекрасне життя, — у захваті мовив лікар, на мить припинивши гострити ніж об трубу грубки. — Що мені подобається — це боротьба за існування, прагнення все зробити власноруч, примітивність цього життя, його реальність.

— Еге ж, температура тут справді реальна, — засміявся Месснер.

— А ви знаєте, скільки градусів? — спитав лікар. Месснер похитав головою.

— Ну, то я вам скажу. Сімдесят чотири нижче нуля[22] на спиртовому термометрі, що у мене в нартах.

— Отже, сто шість нижче точки замерзання. А чи не надто холодно для подорожі?

— Це просто самогубство, — авторитетно зауважив лікар. — Людина виснажує себе. Вона важко дихає, мороз заходить їй у самі легені й відморожує краї тканини. Людина починає кашляти сухим, болючим кашлем, відхаркуючи мертву тканину, і наступної весни вмирає від пневмонії, не здогадуючись, що є цьому причиною. Я залишуся тут на тиждень, якщо температура не підніметься хоча б до п'ятдесяти нижче нуля.

— Послухай, Тесе, — мовив він по хвилі, — здається, кава вже давно закипіла.

Почувши ім'я жінки, Джон Месснер раптом насторожився. Він швидко глянув на неї, і на його обличчі майнув болісний вираз — примарна тінь давно похованої туги, що на мить пробудилася до життя. Та за мить він зусиллям волі відігнав цю примару. Його лице стало незворушним, як досі, але він усе ще був насторожі, шкодуючи, що морок заважає йому роздивитися лице жінки.

Спершу вона мимохіть кинулася знімати з вогню кавник, а після цього поглянула на Месснера. Але той уже встиг опанувати себе, і вона побачила спокійного чоловіка, що сидів на краю ліжка і бездумно дивився на свої мокасини. Та коли вона знову взялася до роботи, Месснер іще раз швидко глянув на неї, а вона, так само швидко озирнувшись, спіймала його погляд. Він одвів очі й подивився на лікаря, але посмішка, що на мить скривила його губи, ясно давала зрозуміти — він оцінив жіночу хитрість.

Жінка запалила свічку, яку дістала з продуктової скрині. Месснеру було досить один раз глянути на її лице при світлі. У тісній хижці можна розійтися хіба що на кілька кроків, тому наступної миті жінка вже стояла біля Месснера. Вона зумисне піднесла свічку впритул до його обличчя й дивилася на нього розширеними від страху очима. Вона впізнала його. Месснер спокійно всміхнувся їй у лице.

— Що ти там шукаєш, Тесе? — спитав лікар.

— Шпильки, — відповіла вона і, відступивши назад, стала порпатись у речовому мішку, що лежав на ковдрі.

Вони влаштували собі стіл зі своєї скрині й сіли на скриню Месснера, обличчям до нього. Він простягся на ліжку, щоб трохи спочити, і, підклавши руку під голову, повернувся на бік. У такій тісноті здавалося, що всі троє сидять за одним столом.

— Звідки ви приїхали? — спитав Месснер.

— Із Сан-Франциско, — відповів лікар. — Але я тут уже два роки.

— Я сам із Каліфорнії, — оголосив Месснер. Жінка звела на нього благальний погляд, але він посміхнувся і вів далі:

— З Берклі. Знаєте таке місто?

Його співбесідник вочевидь зацікавився.

— Ви з Каліфорнійського університету?

— Так. Закінчив у вісімдесят шостому.

— Ні, я гадав, що ви один із викладачів, — пояснив лікар. — У вас є щось типове.

— Мені вельми прикро це чути, — усміхнувся у відповідь Месснер. — Я радніший був би скидатися на золотошукача або погонича собак.

— А по-моєму, він не більше схожий на професора, ніж ти на лікаря, — докинула жінка.

— Дякую, — мовив Месснер. Потім звернувся до її супутника: — До речі, пане лікарю, дозвольте спитати ваше ім'я?

— Хейторн, — якщо ви згодні повірити мені на слово. Я покинув візитні картки разом із цивілізацією.

— Отже, це місіс Хейторн, — Месснер із посмішкою вклонився.

Вона кинула на нього погляд — уже не благальний, а гнівний.

Хейторн збирався спитати його прізвище. Він уже відкрив рота, щоб заговорити, але Месснер випередив його.

— Я оце подумав: може, ви, пане лікарю, зможете задовольнити мою цікавість? Два чи три роки тому в університетських колах стався скандал. Дружина одного з професорів… перепрошую, місіс Хейторн… утекла з якимсь лікарем із Сан-Франциско, ніяк не можу згадати його прізвище. Ви не чули про цю історію?

Хейторн кивнув.

— Свого часу ця історія наробила багато галасу. Його звали Вомбл, Грехем Вомбл. У нього була чудова практика. Я трохи знав його.

— Я просто хотів дізнатися, що з ними було далі? Може, ви щось знаєте? Вони зникли, наче й сліду не було.

— Так, він хитро замів сліди. — Хейторн прочистив горло. — Ходили чутки, що вони вирушили на торговій шхуні до Південних морів — і загинули під час тайфуну, чи щось таке.

— Ніколи такого не чув, — сказав Месснер. — А ви пам'ятаєте цю історію, місіс Хейторн?

— Чудово пам'ятаю, — відповіла жінка, і спокій у її голосі дивно контрастував із гнівним виразом обличчя. Вона відвернулася, щоб Хейторн не міг побачити її лице.

Її чоловік знову хотів спитати прізвище Месснера, але той повів далі:

— Цей лікар Вомбл… кажуть, він мав дуже привабливу зовнішність і… м-м-м… великий успіх у жінок.

— Ну, якщо й так, ця любовна пригода йому дорого обійшлася, — пробурмотів Хейторн.

— А жінка була справжньою відьмою, — принаймні я таке чув. У Берклі всі вважали, що вона влаштувала своєму чоловікові… ну… аж ніяк не райське життя.

— Я такого не чув, — відповів Хейторн. — У Сан-Франциско говорили цілком протилежне.

— Жінка-мучениця, так? Розіп'ята на хресті подружнього життя?

Лікар кивнув. У сірих очах Месснера не було ніякого виразу, крім легкої цікавості, коли він заговорив знову:

— Цього й слід було чекати, — дві сторони однієї медалі. Коли я жив у Берклі, то, звичайно, знав тільки одну сторону. Здається, ця жінка була в Сан-Франциско відомою особою.

— Налий мені кави, будь ласка, — мовив Хейторн.

Наповнюючи його кухоль, жінка безтурботно розсміялася.

— Ви слебезуєте, наче дві баби-пліткарки, — дорікнула вона чоловікам.

— Але ж справді цікаво, — посміхнувся у відповідь Месснер і знову повернувся до лікаря. — А чоловік, мабуть, зажив не дуже гарної слави у Сан-Франциско?

— Навпаки, він був взірцем моралі, — вирвалося в Хейторна з дещо надмірним запалом. — Такий собі мізерний буквоїд, — бліда неміч, та й годі.

— А ви його знали?

— Жодного разу не бачив. Я в університетських колах не мав знайомств.

— Знову один бік медалі, — сказав Месснер, ніби розважливо обмірковуючи справу. — Може, й справді він був не надто гарний, — я маю на увазі зовнішність, — проте загалом не такий уже й поганий. Брав участь у студентських спортивних змаганнях. І взагалі мав деякі таланти. Колись написав різдвяну п'єсу, яку оцінили досить високо. До того ж, я чув, що його збиралися призначити деканом англійського факультету; але тут сталася вся ця історія, він подав у відставку і поїхав звідти. Здається, це згубило його кар'єру. Принаймні у нашому товаристві вважали, що від такого удару йому не отямитись. Певно, він дуже любив свою дружину.

Хейторн допив каву, промимрив щось байдужим тоном і запалив люльку.

— Щастя, що в них не було дітей, — продовжував Месснер.

Але Хейторн, позирнувши на грубку, одягнув шапку і рукавиці.

— Піду по дрова, — сказав він. — А тоді можна буде зняти мокасини та відпочити.

Двері за ним зачинилися. Довго панувала тиша. Месснер лежав у тій самій позі. Жінка, сидячи на скрині, дивилася на нього.

— Що ви збираєтеся робити? — різко спитала вона. Месснер поглянув на неї з лінивою байдужістю.

— А що, по-вашому, мені слід робити? Сподіваюся, не влаштовувати сцену? Бачите, я втомився з дороги, а це ліжко вельми зручне.

Жінка в німому гніві закусила губу.

— Але ж… — гаряче почала вона і, стиснувши руки, затнулася.

— Сподіваюся, ви не хочете, щоб я убив містера… м-м-м… Хейторна? — мовив він сумирно, майже благально. — Це було б дуже прикро, і, запевняю вас, у цьому немає необхідності.

— Але ж ви мусите щось зробити! — закричала вона.

— Навпаки, цілком імовірно, що мені не доведеться нічого робити.

— Ви залишитеся тут? Він кивнув.

Жінка у розпачі озирнула хатину й постіль, улаштовану на іншому ліжку.

— Скоро ніч. Ви не можете тут лишитись. Не можете! Чуєте, це просто неможливо!

— Та ні, чого ж. Дозвольте вам нагадати, що я першим знайшов цю хатину, і ви — мої гості.

Вона знов обвела очима кімнату і з жахом зупинила погляд на іншому ліжку.

— Тоді підемо ми, — рішуче заявила вона.

— Це неможливо. Ви кашляєте тим сухим, болючим кашлем, який так образно описав містер... м-м-м... Хейторн. Ви вже трохи застудили легені. А він лікар і розуміє це. Він не дозволить вам піти.

— То що ж ви збираєтеся робити? — знову спитала вона з напруженим спокоєм, що віщував спалах гніву.

Месснер дивився на неї майже по-батьківськи дбайливо, з усією глибиною співчуття й терпіння, яку тільки був здатний зобразити.

— Люба Терезо, я вже сказав, що не знаю. Я ще не думав про це.

— З вами збожеволіти можна! — вона скочила з місця, стискаючи руки у безсилому гніві. — Раніше ви таким не були.

— Так, я був надзвичайно поступливим і люб'язним, — кивнув він у відповідь. — Певно, саме тому ви мене й покинули?

— Ви так змінилися! Цей жахливий спокій... Ви мене лякаєте! Я відчуваю, у вас на думці щось страшне. Робіть, що хочете, але, прошу, поводьтеся розважливо, не втрачайте глузду...

— Я не втрачав глузду, — перебив він, — відтоді, як ви пішли.

— Отже, ви змінилися на краще, — просто диво! Месснер усміхнувся на знак згоди.

— Поки я міркуватиму, як мені слід вчинити, ви зробіть ось що: скажіть містеру… м-м… Хейторну, хто я такий. Це зробить наше перебування у цьому місці більш… як це сказати… товариським.

— Навіщо ви погналися за мною до цієї жахливої країни? — раптом спитала вона.

— Не думайте, що я шукав вас, Терезо. Це випадковий збіг, що не має тішити ваше марнославство. Наша зустріч — просто жарт долі. Я порвав з університетським життям і мусив кудись поїхати. Чесно кажучи, я приїхав у Клондайк саме тому, що найменше сподівався зустріти вас тут.

Брязнула клямка, двері розчахнулися, й увійшов Хейторн з оберемком хмизу. Ледве вчувши його кроки, Тереза кинулася прибирати посуд. Хейторн знову вийшов по дрова.

— Чому ви не відрекомендували нас один одному? — поцікавився Месснер.

— Я скажу йому, — відповіла вона, струснувши головою. — Не думайте, що я вас боюся.

— Я ніколи не бачив, аби ви чогось надто боялися.

— Тож не злякаюся й сповіді, — мовила вона. Її голос і вираз обличчя трохи пом'якшали.

— Боюся, ваша сповідь буде просто облудним визискуванням, корисливим ошуканством, самозвеличенням за рахунок Господа.

— Не треба цих книжкових виразів, — вона невдоволено скривилась, але голос її звучав усе ніжніше. — Я не люблю змагатись у дотепності. До того ж, я не побоюся попросити у вас прощення.

— Мені нема за що вас прощати, Терезо. Як на те, я мушу вам подякувати. Так, спочатку я страждав; але потім мене, мов весняний світанок, осяяло прозріння — я зрозумів, що насправді я щасливий, дуже щасливий. Це було дивовижне відкриття.

— А що коли я повернуся до вас? — спитала вона.

— Для мене це був би неабиякий клопіт, — мовив він, позирнувши на неї з чудною посмішкою.

— Я ваша дружина. Адже ви не отримали розлучення.

— Так, справді, — замислено сказав він. — Якось не зважив на це. Але тепер владнаю цю справу, щойно повернуся.

Вона ступила до нього й поклала руку йому на плече.

— Я вам більш не потрібна, Джоне? — В її голосі бриніла ніжна турбота, дотик руки був легким і звабливим. — А якщо я скажу вам, що помилилась? Якщо скажу, що я дуже нещасна? Адже це справді так. Я справді зробила помилку.

Месснера охопив страх. Він відчував, що слабшає під ніжним дотиком її руки. Він уже не був хазяїном становища, весь його прекрасний спокій зник без сліду. Вона дивилася на нього вологими очима, і він танув під її поглядом. Він бачив себе на краю прірви, не в змозі боротися з тією силою, що штовхала його туди.

— Я повернуся до вас, Джоне. Повернуся сьогодні ж… зараз.

Наче в тяжкому сні, Месснер силкувався звільнитись з-під влади цієї руки. Йому здавалося, що він чує ніжну, дзвінку пісню Лорелеї[23]. Це було так, ніби десь далеко грали на роялі й мелодія владно проникала у його свідомість.

Він скочив з місця, відштовхнув жінку, коли вона спробувала обійняти його, і відступив до дверей. Він не тямився від страху.

— Стережіться, я можу й забутись! — крикнув він.

— Я ж попереджала вас — не втрачайте глузду, — вона втішно засміялась і знову взялася мити посуд. — Ви нікому не потрібні. Я просто жартувала. Я щаслива з ним.

Але Месснер їй не повірив. Він пам'ятав її здатність міняти тактику. Так вона вчинила й зараз. Авжеж, вона просто хотіла скористатися з нього. Вона нещаслива з іншим. Вона розуміє, що помилилася. Ця думка тішила його самолюбство. Вона хоче повернутися до нього, але йому це зовсім не потрібно. Він мимохіть узявся за дверну клямку.

— Не треба тікати, — засміялася жінка. — Я вас не вкушу.

— А я й не тікаю, — по-дитячому огризнувся він, натягаючи рукавиці. — Просто збираюся по воду.

Він узяв порожні відра та каструлі й відчинив двері. Потім озирнувся до неї.

— Тож не забудьте сказати містеру… м-м-м… Хейторну, хто я такий.

Месснер розбив тонкий лід, що за годину затягнув ополонку, і наповнив відра. Але до хатини не поспішав. Лишивши відра на стежці, він швидко походжав туди й сюди, щоб не змерзнути, бо мороз обпікав тіло, наче вогнем. На той час, коли його похмуре чоло прояснiло й на

обличчі з'явився рішучий вираз, борода в нього геть побіліла від паморозі. Він виробив план дій, і його скуті морозом губи скривилися в посмішці. Він підняв відра з водою, що вже встигла вкритися льодом, і рушив до хижки.

Увійшовши, Месснер побачив, що його суперник стоїть біля грубки; у його поставі вчувалося щось ніякове, знічене. Месснер поставив відра на підлогу.

— Радий з вами познайомитися, Грехем Вомбл, — мовив він, з такою ґречністю, наче їх щойно представили один одному.

Той не простягнув руки. Вомбл тупцяв на місці, відчуваючи до Месснера ненависть, яку люди зазвичай відчувають До тих, кому заподіяли зло.

— Отже, це ви, — промовив Месснер з удаваним подивом. — Ну що ж… Бачите, я справді вельми радий з вами познайомитись. Мені було… м-м-м… цікаво знати, що знайшла у вас Тереза, — що її, так би мовити, зачепило. Ну-ну…

І він оглянув його з голови до ніг, як оглядають коня.

— Я розумію ваші почуття до мене… — почав Вомбл.

— Та що ви, облиште! — перервав його Месснер у підкреслено дружній манері. — Про це й говорити не варто. Я просто хотів би знати, якої ви думки про Терезу. Адже вона виправдала ваші сподівання? Життя обернулося на казковий сон?

— Не верзи дурниць! — втрутилася Тереза.

— Просто я звик природно поводитись, — винувато промовив Месснер.

— Але при цьому ви могли б поводитися більш розважливо, — різко відповів Вомбл. — Скажіть, що ви збираєтеся робити?

Месснер безпомічно розвів руками.

— Сказати по правді, не знаю. Це одне з тих неможливих становищ, з яких нелегко знайти вихід.

— Ми не можемо утрьох ночувати в цій хижці. Месснер кивнув.

— Отже, хтось мусить піти.

— Це також не підлягає сумніву, — згодився Месснер. — Якщо три тіла не можуть одночасно перебувати в одній площині, одне з них мусить зникнути.

— Зникнути доведеться вам, — бундючно мовив Вомбл. — До найближчої стоянки десять миль, але ви їх легко пройдете.

— Ось і перша похибка у ваших міркуваннях, — заперечив Месснер. — Власне, чому я мушу йти? Я першим знайшов цю хатину.

— Але Тесе іти не може, — сказав Вомбл. — її легені вже застуджені.

— Я з вами цілком згодний. Вона не зможе пройти десять миль у такий мороз. Звичайно, вона мусить лишитися.

— От я й кажу, — не поступався Вомбл.

Месснер відкашлявся.

— У вас із легенями все гаразд, чи не так?

— Так, ну то й що?

Месснер знову відкашлявсь і заговорив повільно, ніби вимовляючи кожне слово по тяжкому роздумі:

— Та нічого… от хіба тільки те, що… згідно з вашими власними міркуваннями… ніщо не заважає вам, так би мовити, позмагатися з морозом якісь десять миль. Ви їх легко пройдете.

Вомбл підозріливо глянув на Терезу і помітив у її очах вогник радісного подиву.

— Що скажеш? — спитав він.

Вона завагалась, і обличчя Вомбла потемніло від гніву. Він повернувся до Месснера.

— Ну, годі! Ви не можете тут лишатись.

— Ще й як можу.

— Я цього не дозволю! — Вомбл розправив плечі. — Тут вирішуватиму я.

— А я все-таки лишуся, — наполягав Месснер.

— Я викину вас за двері!

— А я повернуся.

Вомбл на хвилю затнувся, силкуючись опанувати себе. Потім заговорив повільно, тихим, напруженим голосом:

— Послухайте, Месснер. Якщо ви не підете, я вас наб'ю. Ми не в Каліфорнії. Оцими кулаками я відлупцюю вас до смерті.

Месснер знизав плечима.

— Якщо ви це зробите, я зберу золотошукачів і подивлюся, як вас повісять на найближчому дереві. Ваша правда, ми не в Каліфорнії. Золотошукачі — народ простий, і мені досить буде показати їм сліди побоїв, розповісти правду про вас і заявити права на свою дружину.

Жінка хотіла щось сказати, але Вомбл люто обірвав її.

— Помовч! — крикнув він. Голос Месснера прозвучав зовсім по-іншому:

— Прошу вас не втручатись, Терезо.

Від гніву та прихованого хвилювання жінка зайшлась у сухому, болісному кашлі. Її лице налилося кров'ю, і, притискаючи руку до грудей, вона чекала, поки напад скінчиться.

Вомбл похмуро зиркнув на неї.

— Треба щось вирішувати, — сказав він. — її легені не витримають такого випробування. Вона не може йти, поки не потеплішає. А я не відмовлюся від неї.

Месснер гмикнув, відкашлявся, гмикнув знову і з трохи винуватим виглядом мовив:

— Мені потрібні гроші.

На обличчі Вомбла вмить з'явився презирливий вираз. Атож, його суперник врешті-решт принизив себе ще більше, викрив свою ницість!

— У вас є мішок золотого піску, — вів далі Месснер. — Я бачив, як ви знімали його з нарт.

— Скільки ви хочете? — спитав Вомбл, і в його голосі вчувалося таке саме презирство, що й у виразі обличчя.

— Я підрахував, на скільки затягне ваш мішок, і... м-м-м... думаю, що там не менше двадцяти фунтів. Як щодо чотирьох тисяч?

— Та це ж усе, що я маю, чуєте! скрикнув Вомбл.

— У вас лишається вона, — заспокійливо мовив Месснер. — Мабуть, вона цього варта. Подумайте, від чого я відмовляюся! Хіба ж це не помірна ціна?

— Гаразд, — Вомбл кинувся до мішка із золотом. — Аби тільки швидше владнати цю справу... ох ви, негідь!..

— Ні, тут ви помиляєтесь, — з усмішкою відповів Месснер. — Хіба з погляду етики той, хто дає хабара, кращий од того, хто бере? Скупник краденого не кращий од злодія; чи не так? І не втішайтеся своєю уявною моральною перевагою в цій невеличкій справі.

— Під три чорти вашу етику! — вибухнув гнівом Вомбл. — Ідіть сюди і дивіться, як я зважую пісок. Я можу вас обдурити.

А жінка, прихилившись до ліжка, у безсилій люті дивилась, як на терезах, поставлених на скриню, зважують її вартість — жовтий пісок і самородки. Терези були малі, важити довелося по частинах, і Месснер прискіпливо перевіряв кожну наважку.

— Тут надто багато срібла, — кинув він, зав'язуючи мішок. — Думаю, частка золота — десь шістнадцять на унцію. Бачите, ви таки обдурили мене, Вомбл.

Він любовно узяв мішок і з належною повагою до його дорогоцінного вмісту поніс надвір. Повернувшись, він зібрав свій посуд, спакував скриню з харчами і згорнув постіль. Потім, склавши все у нарти, запріг невдоволених собак і повернувся до хижки по рукавиці.

— Прощавайте, Тесе, — мовив він, зупинившись на порозі.

Вона повернулася до нього, марно силкуючись висловити ту лють, що вирувала в ній.

— Прощавайте, Тесс, — чемно повторив Месснер.

— Паскуда!.. — ледве вимовила вона.

Непевною ходою підійшовши до ліжка, вона кинулася на постіль долілиць і заридала.

— Паскуди ви! Паскуди!..

Джон Месснер тихо причинив за собою двері і, рушаючи в путь, із щирою втіхою озирнувся на хижку. Спустившись із берега, він зупинив нарти біля ополонки. Витяг мішок із-під манаття, де він був захований, і поніс до води. Ополонку вже затягла тонка льодяна кора. Він розбив лід кулаком і, розв'язавши шворки мішка зубами, висипав його вміст у воду. В цьому місці річка була неглибока, і за два фути від поверхні він побачив дно, що тьмяно жовтіло у вечірньому світлі. Він сплюнув у воду.

Потім він погнав собак по Юконській стежці. Вони мляво скавчали і бігли знехотя. Стиснувши поворотну жердину в правій руці, а лівою

розтираючи ніс та щоки, Месснер спіткнувся об шворку, коли собаки звернули вбік.

— Ану вперед, кульгавці ви бідолашні! — крикнув він. — Вперед!